Ketabton.com
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼی د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

سنډیکیټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

شاعر : اظهار الله اظهار

ټائټل : محمد فهيم انصاري

ترتيب : محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب

اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال

پروف ريډنګ : نوشاد حکيم ، پروفيسر سيد ايوب شاه

اشاعت : ۱۵ اګست ۲۰۰۰ء

پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور

کتابت : ارشاد خان پښتو اکيډيمي پېښور

قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانګه اسلاميه کالج

پېښور يونيورسټي

فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

د هاغې دروند پلار په نامه چې وائي

" د محبت زخمونه لا ښکاره شي

پوهه چې څومره مجابونه راوړي " [1]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي

زما دې هيڅ نه دي پکار بچيه

رب دې ودان کړه زما هر څه ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه

چې زر تر زره د قرآن حافظ شي

او رب ترې جوړ کړې د اسلام مجاهد

---

[1] دا زما د والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے.
اظهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو
تېروتنې او نیوکې

دَ هائیکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې دہ. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې دہ. ددې وضاحتونو بیخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس دَ دنیا دَ نورو ژبو او ادبیاتو نه قطعِ نظر دَ پښتو ژبې او ادب دَ سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي دَ تکرار دَ بې خوندۍ او دَ نظر دَ ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما دَ هائیکو ړومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو کښې ښکلې شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. بایدچې او لوستلے شي. او بیا په تېره تېره دَ ښاغلي محمد ایاز غزل صېب تفصیلي مقاله چې دَ هغوي دَ هائیکو په مجموعه" دَ ښائستونو دَ صحرا ورېځې" کښې موجوده ده

په دې حقله ګنې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد دَ هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې دَ هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې دَ تېرې په مرسته او دَ هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړکښې زهٔ دَ هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې دَ بحث دَ غوښتنې او موضوع دَ تقاضو نه زیات هیڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بیخي نهٔ متعارض کېږي چې ګنې زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې دَ هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غېر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستلې ده. دې لړ کښې چې غېر اصولي او دَ هائیکو دَ صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ دَ خپل بحث نه ځکه او باسم چې داسې ذهني رویې دَ ژوند او ادب دَ غوښتنو نه صرف څنړه ده بلکې دَ نا اهلۍ دَ پېټو په مخه کښې دَ تېرې په اوږو دَ ټوپک ایښودلو نادانې ده او دَ تېرې سره دَ دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته دَ تېرې او هائیکو دَ تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حیانږه يې واخستلې شي. خوله هرڅهٔ نه وړاندې زهٔ ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې دَ کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو دَ پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او دَ تصفیه شوؤ اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نهٔ کوي ځکه نو اُو دې ښائي چې زهٔ په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي، نوم هم ښایسته او دَ ټاټول کټ اپ هم ښایسته .... دَ اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پړې ولوستې یا واورېدې دَ هغې په باب به زهٔ څهٔ ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار دَ کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې دغو ښاغلیو معترضینو دَ قانع کولو دپاره مواد شته."[1]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"دَ ټپې شاعر ورک وي او دَ هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[2]

لهٰذا ګنې ناقدینو ددې خبرې په ترځ کښې سنجیده او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. دَ مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[3]

دوېمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړهٔ یو او دَ ټپې دَ خالق نوم چا ته نهٔ وي معلوم نو دَ چا کار څهٔ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هائیکو یې را ژوندے کوي، مطلب دا چې دَ ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف دَ خپل ځان غم په مخه کړي دي."[4]

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړهٔ چې ګنې اظهار الله اظهار په فائي ژوند کښې دَ ټپې دَ اهمیت نه انکار کوي دَ خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح دَ فرد دَ انفرادیت نفي نهٔ کوي او خود نمائي چې دَ تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې دَ تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ځکه نو دغه معترضین دې پخپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اُوري وائي که چرې دَ پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به ګڼې دَ پښتو دَ ادب پنګه او دَ پښتنو دَ اجتماعي ژوند سرمایه نهٔ شي تسلیمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم دَ پښتنو دَ تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او دَ مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نهٔ راپورته کېږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو دَ پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم څوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې دَ پښتو ژبې جولۍ دې دَ ادب دې رنګا رنګ اصنافو دَ سپړلو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت دَ ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او دَ قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حېثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې دَ اعتراض څهٔ ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نهٔ ورکېدلو او دَ خپل ځان غم په څه اخستو کښې دَ زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې دَ پښتو ژبې او ادب دَ ترقۍ غوښتونکي ښاغلي معترضین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے هایکو په افاقي تناظر کښې دَ دنیا دَ هرې ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي"[۵]

ددې خبرې په ترڅ کښې ښاغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[۶]

دَ ترجمې دَ فني لغزشونو نه قطع نظر دَ تعجب خبره دا ده چې دَ کوم اعتراض جواب ښاغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوۍ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو دَ دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه دَ بین الملي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم دَ بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلے اسیر منګل اتفاق نهٔ لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او دَ دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې او ښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلے شوې دہ او لیکلے کیږي. چې کښې مثالونه ئې شته. زما په خیال بناغلې اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نۀ دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه ئې راوستلي دي چې د هغوئ نا کلې شوي مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

ګران بناغلے مشتاق مجروح په خپل مضمون "اې اینلو کو هایکو" کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید چې جبر کلي کړي دي. لیکي:

"نن اې اینلو کو میتوزوي هوم کښې زیږیدلي ځني هایکو د فحاشۍ اعلیٰ ترینې نمونې دي بلکې دا ښۀ په دشوق سره ویلے شو چې اې اینلو کو میتوزوي هوم کښې زیږیدلي ځنو هایکو ته بیلوپرنټ ویل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا ځان فحش ګوئي نه دہ کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې ځنې لیکوالو د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړے دے."

زۀ دا ویل نه غواړم چې بناغلے مشتاق مجروح دې ځپله اعلیٰ و ارفع ادبي لحبي باندې لږ غور اوکړي. بهرکیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے دغه

رنګ د ادب د ځینې نظریې ته زیان ورسي. زۀ هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح ځان ته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نۀ دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوئے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښۀ سوچ او تګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورَوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نۀ صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې تورو وېتل زیات مناسب دي البته که دځنې عناصرو په مرسته په یوه نۀ یوه ضرره پېرایه کښې د ژوند تر څنګ پروي او ښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړ ارخونه پکښې په داسې هنر او غندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لټریچر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښۀ او بد فیصله کوي. اوس که یو لذت پرست "بهشتي زېور" ته

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا
دوه څيزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي يو موضوع
او بل موضوع ته اپروچ. اوس که يو ښۀ خيال ته غلط
اپروچ اوشي نو ښۀ خيال به په دې سبب نۀ ګندلے کېږي
چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو
سر غوڅول به عين انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو
هائيکو باندې د فحش ګوئۍ تهمت لګولے دے د نمونې په
ډول ترې يو دوه هائيکو وړاندې کېږي.

وادۀ کښې پام کوه ناوخته نۀ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نۀ راځي
نو د کوهي ټولې چينې اوچې شي

زۀ نۀ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې
کږ بحثۍ ته را اوپارولو چې نقل کړے شوې هائيکو کښې
فحاشي ده. چې نه ئې لفظياتو کښې د هوسناکۍ څۀ ترغيب
شته او نۀ ئې معنٰی د شهوانيت چغلي خوري البته څرګنده
پکښې د خاتم الانبياء صلی الله عليه وسلم د وينا دا مفهوم دے چې ښځې
دې بالغ شي نو وادۀ ورله اوکړه. ځکه چې زما په خيال
ورستو ترې ګڼې پېچيدګۍ هم پيدا کېدے شي.
بله هائيکو :-

کرېنې له سر راوړۀ نادانۍ ګسي
ګړک چې د کوهي چرګۍ نۀ ماتېږي
ورله په پوزه کښې بېله ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثيلي انداز
کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بيان شوے
دے چې په ښځو پړې نۀ دي سستول پکار کښې نو مازغۀ ئې
خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي
ښکاري اوس دې دوستونکي چغېله اووائي چې فحاشي زما په
هائيکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بعض تقديس که زما په هائيکو کښې د جمالياتي حسياتو د
ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري
توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته دې دې توبه
وي. بلکې زۀ د دا رنګ هائيکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صيب دا دعوی ښځې ئې
ځايه ده. چې کښې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه
بل چا فحاشي نۀ ده خوره کړې مګر هائيکو کښې دا سې
کېږي.

زۀ پوښتنه کوم چې آيا خوشحال خان خټک بابا فلسي
شاعر ؤ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بيا د هغوي
په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر
کومه پورې ئې ښاغلے ډيفينډ Defend کولے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

دوېمه خبره دا ده چې ښاغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت یې هم کوي زما په خیال یا خو ګڼې هغوي فقط نفس ګڼي او برګزیده ټپې او ربدلې او لوستلې دي او یا ګڼي د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري.

د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نه دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېرل کېږي.

یا قربان:

په ما دې خپټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
، چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مېښه
، اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نه راکوینه
، سورې سورې په ګولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایه کښې ګڼ تاویلات او توجیهات وي ګڼې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نه ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نه ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو منبع یې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پېدا کېږي او که نه رنځور اړخ یې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غور څنګ کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابنسکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش نه بچ ساتل پکار وي ګڼې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د ائي اینګو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

" زموږ د پښتو نوؤ لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څه وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته یې څه پرېښې نه دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ما ته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

سرېږه ولې دَ ادبي اصنافو قات راغلے دے چې
اوس دَ جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته
مړه شوې ده، رباعي نشته، قصيدې ختمې دي
ېکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولے نو دَ پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې دَ هایکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلے شي خو
په دې کښې څوک څهٔ کولے شي چې اوس نوے کُول دَ ټپې په
مقابله کښې دَ هایکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا
ېکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او دَ
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بیا دا چې لوے
تحریکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زورموي.
محمد کیف دَ بناغلي مضمون نګار دَ حوالې ددې ليک نه قدم
په قدم دَ هایکو صنف سره دَ هغوي دَ لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې دَ 'اتي اینډ کو لیکلو باعث او
محرک ګرځېدلے دے. بیا هم بناغلي مجروح چې دَ محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زهٔ پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او بناغلے ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هایکو ته دَ نوؤ لیکونکیو ځکه ځکه

شوې ده. چې متقدمینو ورته دَ وېلو دپاره هیڅ نهٔ دي
پرېښې اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګنې دَ هر دور دَ ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې دَ علامت، سرّیلزم، ترقي پسنده
ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال دَ تلازې وغیره کوم فکري
او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمینو دَ هغې خوب هم نهٔ وُ لیدلے او دَ هغوي دَ
خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ بربېښېدل
زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخهٔ بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کُول
ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعوئ چې ګنې دَ شعر او ادب
دَ ارتقاء سفر هغوي دَ موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هیڅ نهٔ دي پرېښې زیاتے او
سینه زوري ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوهه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا دَ کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه دَ متقدمینو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره دَ

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

عصري او زماني ښېښو په نبض ګوتې بږدي. لهذا عصري ښېښې به د تخليقي زړه ځاځدون د مرحلو نه خامخا راتېروي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صېب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے جمود به يې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زيان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکونکي هايکو ځکه ليکي چې ګني د بړه نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې ننسبا کوم نماينده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر ګماياڼے، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجيب الله عاصم زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستړګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" يې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورميني انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړۍ ده چې د هايکو خندونکي يې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صېب د ايم. بي. بي. ايس ډګرۍ ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صېب چرته هم پروفيشنل سايکاټرسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو يې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هايکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پيدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب يې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سايکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پيدا کول غواړي نو زه په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله او ټي آف فیشن ګڼل کېږي او بالفرض که د مزاح پیدا کولو دغه اندالخیل کړے شي نو ممکنه ده چې څوک دا هم او وائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د ټکل لیکونکے ول lame وي او د ټپې خالق ګېې وي على هذا القیاس ولي دا په د مزاح پیدا کولو ډېره ړېوتي حربه او وسیله وي او هغه مزاح چې منبع په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلى او رفیع منصب سره هم سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الي اینا کو هائیکو د مضمون نګار بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق دے چې کنې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هائیکو لیکي. ډېر بې ځایه په دې دے چې یو هائیکو لیکونکي هم دا نه دي وېلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه چې څوک او وائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتي میږغې کبابې او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا ده چې د "هذا ماکنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب لیکونکے بناغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه تښتنه ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په یوې تراشلې شوي مجسمه کښې ئې د هائیکو خلاف خپل ذاتي جذبات ورانندې کړي دي خو سرے څه او وائي زمونږ قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې د هائیکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هائیکو سره نزدې تعلق په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات فرق دے. هائیکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے خو هائیکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

ئې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوې منه اوږده وي يعنې هايکو د هيئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحر متقارب دې ارکانو مطابق کېږي شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځله[10]

د پروفېسر صېب فرمودات په سر سترګو خو ډېرې نيمګړتياوې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په کښې د تحقيقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ پروت نه کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفېسر صېب د هايکو هيئتي ادلون بدلون ساختياتي تبديلي او ټيکنيکي ارتقا په نظر کښې نه ده ساتلې کنې نو هايکو به ئې د اوولسو[17] څپو او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نه راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفېسر صېب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قيود او حدود نه پورته کول غواړي. کنې نو د جاپان ورمبنے هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوې دي. کېدے شي پروفېسر صېب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت لازمي ښکاره و.

بحر حال پروفېسر صېب چې د هايکو دپاره د بحر متقارب د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې د همايون هما صېب کومه هايکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې بعضې تقطيع نه کېږي. هايکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو ادا کېږي البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت اوغورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اووڅ[20] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکي که ازادې او معرا هایکو پابندې پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهٰذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت اوساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو مي ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حلقه د بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګني په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګني د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې تې سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کېفیاتو او لاشعورانهٔ انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهٰذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هس دري مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ، نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام دري مصره ایز نظمونه یې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ میرمنې سلمیٰ شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسیده خو دَ هایکو دَ اوریدو نه پس ورته داسې محسوسیږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کیږي.[۱۳]

چونکې میرمنې سلمیٰ شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره یې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کیږي. کیدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو له هم دِ خپل قیمتي وخت ورکړے نو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیانهٔ کیږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پریږدي چې دَ دوستونکي ذهن پخپله ددغو سلسلو کړۍ خپلو کښې راپیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلیدي توري یا نکتې پکښې پریږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کیدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسیږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتیدو نه دا ثابتیږي ګنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هئیت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. مه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائل مېب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقيقت دا دے چې هر روح دَ خدائے په قدرت دَ جوسې خوبنه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخليقي روح دې دَ خپل نوع فطري امتزاج ته پرېخودلے شي ګني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که يو تخليقي غورځنګ دَ هائيکو پېرايه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک دَ غزل چاربيتي يا ټپې فارم يا سانچې ته اړول غواړي نو دا سې غېر فطري او خطرناک به وي لکه چې دَ معمول خلاف ماشوم ته له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجيح ورکړے شي.

تخليقي جوهر خو دَ ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرايه او هر چرته وي خپل قدر او قيمت نهٔ ورکوي. البته دَ جوهري دَ نظر موجودګي پکښې بنيادي شرط دے. مشرانو وئيلي دي چې لعل په اېرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوىٰ کوم چې دَ اختلافاتو او مخالفتونو اېرې به دَ هائيکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې دَ هائيکو په ورستو دَ يو لوئے تخليقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زياتوم چې هائيکو شاعرانه خيالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو دَ سائل مېب

دَ تنقيد نه پس به چا هم هائيکو نهٔ وه ليکلې خو ثابته شوه چې دَ خيال لوړوالے، دَ جذبې افاقيت، دَ ژبې دَ نزاکت ادراک او شعور او دَ تخليق دَ زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي دَ خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بيا دا هم ده چې سپرلے خو دَ خپلو واړه رنګونه په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چې دَ ګلاب دَ ګل ورېږي دې په هر ګل کښې پېدا شي ګني نو ټول ګلونه په دَ خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع يا ورک شي نو څو مره بې ځايه به وي.

محترم ښاغلے اباسين يوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې دَ خولې دَ خوند دَ بدلولو دپاره هم يوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بيا هم دَ ټپې دَ مدافعينو په صف کښې او درېدل غواړي (اګر چې زما په خيال ټپه دومره قوي صنف دے چې دَ چا دَ هېڅ قسمه دَ دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے دَ ورځ پاڼه مشرق پېښور په يو کالم کښې دَ "ہائے کیوں" دَ سرخط لاندې دَ هائيکو خلاف په داسې استهزائي پېرايه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. ليکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

قدر تغزّل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون
جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔ اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بنا پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں۔"[13]

زما په خیال بناغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار و چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زور اور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نۀ شي ساتلے. او س که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوځي. ددې باوجود چې هېڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نۀ وي لګولے شوے. بحر کیف زۀ بناغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هېڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې ځوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي. او س که محض د ټپې پېرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل. مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري. او س که ځوک نمر په ګوته پټول غواړي نو ځوک به ورته اخر څۀ اووائي.

بناغلي اباسین په ټپه کښې د تغزّل د موجودګۍ دعویٰ هم کوي چې مناسب نۀ ده. په اصل کښې تغزّل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي. هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که بناغلي اباسین دا نۀ وېل غوښتل چې په ټپه کښې تټب یا ټپّب وي نو ښۀ په سهولت یې دا وېلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي. ممکنه ده چې د بناغلي اباسین په دې حقله خپل څۀ ځانته منطق وي. هسې خو که ځوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به یې هم ثابت کړي ولې هېڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نۀ شي. بحر حال د بناغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نۀ شي کېدے چې د هایکو دې اړو مرو درې مصرعې وي. باید چې هغوئ د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه. بله د تعجب خبره بناغلي اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د بناغلي مراد د ټپې سېلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څۀ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترې راپیدا کیږي چې کښې یوه ټپه په کښو. بحرونو کښې لیکلې کیږي نو پکار دي چې بناغلے په دا قسمه جملو نظر ثاني ضرور کوي. بناغلے دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم بناغلے اباسین په خپله خبره اودریږي او وائي چې نیمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني چې ټپې کښې د یا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر لړې مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو د ټپې دعوې.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخلیقي کړلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلې شي نو پښتانه به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه لاسونه اووینځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپیدا کیږي چې آخر هائیکو ته د ټپې میړهٔ یا خاوند ویل کومه هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي ته نهٔ وي حاصل. بلکه اهمه خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هیر کړي

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې بناغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړې وي. ایا دداسې خبرونه دا نهٔ ثابتیږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلے اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے - جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں - رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے ------- ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بیک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کر سکتے ہیں ------ موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے ------ ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زهٔ منم چې تشبیهه چرته هم ثانمنهٔ وي خو اباسین صیب چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه تشبیهه راوړې ده - سنجیده ذهنونه به پرې ضرور بد وائي - خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده دَ تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده۔ خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې دَ رکشې سفر دَ موټر سائیکل دَ سفر نه زیات محفوظ او دَ عزت جوګه وي۔ ځکه چې رکشه کښې دَ پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته۔ ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل دَ درېو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي۔ او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي۔ خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل دَ درېو نه زیات کسان سورَوي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم 'اواره ګرد' نهٔ ښکاري؟ زما په خیال دَ وکالت دَ ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل دَ ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي۔ چې زهٔ ورسره اختلاف کوم۔

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو دَ ټپې کره مېلمنه ده۔ او مېلمانهٔ څوک دَ کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

دَ پښتنو دَ تاریخ، تهذیب او دَ روایاتو نه هم دَ لاعلمۍ ثبوت دے۔ ځکه چې پښتنو کړه که دَ سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج دَ پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي۔ اوس که بالفرض ټپه هایکو دَ کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به دَ ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم دَ قدر وړ اوګرځوي۔ حالانکې حقیقت دا دے چې دَ هایکو وجود دَ ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے۔ بلکې هایکو دَ جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي۔ چې دَ ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې دَ ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هایکو دَ ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده۔ ځکه خو دَ ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني دَ ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله دَ ښاغلي زبېر حسرت دا تجزیه دَ لوستلو جوګه ده۔ لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو ډرګه
"څریکه" "ترائیلي" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

ده. او خپلې کلهمې توانائي پرې صرف کوې لګیا دي. دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې داسې ؤ چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونه ساتلے شو او لا ئې په سر کښې پو نږې نه ده وېشلې چې خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو یواځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف و چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف د خپل مخصوص مزاج، طرز او کړه وړه حامل وو. ولې ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون بوټې قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي او د بوې تنه وړې ولې شکل اخلي. د پښتنو سترګو ته ئې داسې دنګا رنګ ګلونه سپړ دي دي چې ښائست او سینګارته ئې سترګې بربښې."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا هم کوي. لیکي؛

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتوی جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تیند ک شوے دے. ځکه چې

د مفتیانو د سره جواز نه راپیدا کېږي

اول خو په ادب کښې د ښاغلي دا ادب څه شریعت کوړتي خو نه دے او که چرې د ښاغلي دا ارمان وي چې کښې هغه دې د ادب وړے مفتي او منلے شي نو بیا پکار نه وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه راپوځائے کېږي او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي. دا حقیقت دے چې د اعلیٰ د تلازمې او د علم د وصف نه سیوا مفتي مفتي کېدے نه شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزده شوې وي. بیا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه فرمائیلي دي یا زه چې هر څه فرمایم. هیڅوک ئې هم او نه مني. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تاثهل ورکوي.

والله اعلم بالصواب.

بیا هم زه نه پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته بدعت په کوم خیال ووېلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو مقدس او سپېځلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو د تخلیقي زړه چاودون راز بېلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهنې انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د ځلمی یشتم اپریل دوه زرم د روداد ترخه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صېب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه ټپه په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صېب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت ، لے ، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړهٔ راښکونکې موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دوڼکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلې ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده- ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وو منلې شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتنو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے ګټول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. یو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به او غواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هایکو دې د پښتنو په میلمه دوستانه سیمه کې له څه جرمه تهمتې او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال دے چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده. بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بیش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون" د پښتو ادب کمپیوټر هایکو" کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کښې توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نه لري او په ذهنونو یوه ستړې کوونکې خاموشي خورَوي. د مثال په طور هره ټپه د" یا قربان" یا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د دوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خورَوي. او ددغې ډانګورو د ملاتړه بغېر یو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان" یا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بحرتقدیر ددغې نزاعي اړخ نه یو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هیڅ حال کښې د خپلو ټاکلي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سُرونو له جادو نه نشي راوتلے. چې زما په خیال د ترکیب یو رنګ دے.

ښاغلي پروفیسر داورخان داوُد لیکي:

" د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هئیت form بحر یا آهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه لږ مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي"

نه پوهېږم چې ښاغلي داوُد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې " یا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کړي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د کتلو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ ستړې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا کاتو ته ګلکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتې، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوړ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې څنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن ښځې د ستوماني لړې نه راولي خو زما په خیال په دې ماړرن ایج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو ړسته شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د رواني او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا څخې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ځنې مضبوطې کړي. ګنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واورَوي.

دا هم حقیقت دے چې څنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړي دي. بیناغلے سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ړومبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مردف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه
داخو دې باسې له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړهٔ کښې
ستا دَ ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته بچي اوږدهٔ لري لاسونه
کړي به خازه ستا دَ رُخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې دېر مهٔ کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فېصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې دَ محبوبې دَ قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل دَ یو نوزایېدهٔ صنف د تعارف په قربانګاه ټپه قربانۍ کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې دَ داخلي تجربې او هېیتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نهٔ راځي او دَ ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض دَ تجربې دپاره نهٔ ده پکار بلکې دَ یو صنف دَ پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال دَ ښاغلي سهېل خټک دَ مجموعې ټپه اېز هم دے دَ مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې دَ ټپې ورمېو مصرعو سره په قافیو کښې تړلې دي او بیا ئې دَ یوې ټپې په ترون

نظم سرته رسولے دے چې دَ نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته ورپلے شي. خو متاسفانه زهٔ به دا اووایم چې د ښاغلي سهېل خټک ټپېز هم دَ ټپې په ستړکې کښې هېڅ ارتعاش نهٔ دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې دَ تجربې په خیال ترخپله حده کوشش نه کړې دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات دَ ښاغلي سهېل خټک دَ ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زهٔ دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې دَ ټپې دَ هېیتي تجربې نهٔ دي بلکې په ازاد نظم کښې دَ ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې وارهٔ صورتونو کښې دَ ټپې په قدیم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نهٔ دے غورځېدلے بلکې دَ نورو ګڼو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش دَ هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې دَ ټپې دَ مزاج تکمله خو وي ولې دَ ټپې دَ فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نهٔ ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې دَ ټپې دَ فضائي سرحدونو نه بهر نهٔ اوځي چې دَ انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې دَ خپلو کړو وړو مطابق ځان ته دَ نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به لنا په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هایکو ښه نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زموږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نه لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان ور رسېدلې دې.

زه دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلې شعري صنف نه دې خو ولې که یو بهرنې صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله ددغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونو نه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نه صرف ځواني او جوبن راغلې بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روښن ثبوت دے چې هایکو نه صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې بې کچه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزورې ځېږونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نه شي ساتلې زما یقین

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَ هائیکو دَ منکرینو بې ځایه ضد و نه په هائیکو دَ اسمان رفعتونه ته پوره نه پوره ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دېرې ښښې ، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گني زهٔ هائیکوله په ټپه فوقیت ورکوم نو دېر بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي ـ چې ژبه او ادب پرې وده مومي ـ ذوق ته پرې تسکین رسي ـ ذهن ته تفریح بخښي ـ ضمیر پرې رابېداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هائیکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځینې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده ـ بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو ، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوښې او ناخوښې باعث گرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده ـ

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب ښځې خوا خوږي نشي کېدے ـ څوک چې هائیکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هائیکو دومره ورکه سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترگو اوگوري ـ

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانگه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخـــذات

(۱) آزاد اشنغرے، دَ اظهار دَهايکو تجزيه، ورځ پاڼه وحدت پېښور، ۹ مئی ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور، يکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۳) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.

(۴) مشتاق مجروح يوسفزے، انې اينګو هايکو، غير مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جهنډ روډ پېښور، يکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۶) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.

(۷) مشتاق مجروح يوسفزے، انې اينګو هايکو، غير مطبوعه

(۸) ايضاً ايضاً 〃

(۹) ايضاً ايضاً 〃

(۱۰) پروفيسر داور خان داوُد، ټپه او جديديت، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء.

(۱۱) پرېشان داوُدزے، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې، پښتو اکېډمي، وخت يوولس نيمي بجي، ۱۹/۱۰/۱۹۹۷ -

(۱۳) اباسين يوسفزے، هائے کيوں، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن

(۱۴) 〃 ايضاً 〃 ايضاً 〃

(۱۵) زبير حسرت، ادب زار، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسين يوسفزے، "هائے کيوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن -

(۱۷) پروفيسر داور خان داوُد، ټپه او جديديت، ص: ۹۲ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعيد ګوهر، "دَ پښتو شاعرۍ اووهٔ اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ:- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې دَ ګران پروفيسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره منه -

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
رب سلسله د نبوت ختمه کړه

زړه مې نشته پروا که سنګسارېږمه
پکار مې مرمه په دې چې داسې نه دي
کوي ګانې د ګل په لاس کښې خوند نه

شو نن مې له هر څه نه يقين پورته
کوي ميانه دې چې هم بچو کښې فرق
غورځوم اوس به د چاچولي ته ځان

وطنه رب دې کړه وران د پښتنو
نه دي اوس در کښې غښې د ژوند پاتې
اچوي زامن د پلار مرۍ ته لاس

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ناجانانه بیا مې نهٔ پېژنې
ځور به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې پښتنو پرده شي
چې دَ اننګې ککلونه اوشوکوي
ترینه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تیرُوم
یو خوا پېتې کښې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وښل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما دَ وینې ډِرپ خټې دے

وائې جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به کیله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور دابانده کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غریب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

چې دې يوازې کړم په نيمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ ميانډو غبرې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاڼي وو
نو ګيدړانو به وو ټول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شريفانو کښې يم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

يم بې روزګاره انګړويو له ځمه
مينه کوه خو راتر غاړه نهٔ شې
چې دَ جامو استرې مې ماته نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اوويني څادر کړي په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېريني ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شې د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جولۍ کښې زمونږ خېر واچوي

دَ ګلسې ګل له خو باران اسره وي
شېبرې تېبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پټرې نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه دَ خوشبویو اخلم
دَ ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ دَ هېرېدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې ټول ګلې په کاڼو اولي

وائې زما غریبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې دَ چم جینکۍ
راته وړوندو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندو ئې پروا نشته دے
وائي په کږه دې نظره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپورې کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو ځمتا خو نه ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيرينې

دا چې په څه فريب کښې ګېره ئې ته
ستا سر تېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نه وه

په پټو سترګو پرې باور مه کوه
شيرينې پام کوه چې تېر نه اوځې
د ملا منډه د جمات پورې وې

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سر غوځوې

بې ځايه نه دې ويربدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم ربړېږي چې زه ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار دَ رندو دے تاته ښهٔ پته ده
تهٔ دَ کمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور دَ سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خېرخو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څهٔ ننګیالي دي قاتلان دَ سیمې
دَ سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونړه جولۍ ته دَ دښمن غورځوي

ناپوهي خېرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم نکوي

خاورې به پوے شو دَ تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چېو ته دَ سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښې څوک توان دَ تماشې نهٔ لري
بس دَ هوا په لور روان دي زغلي
څوک دَ پېریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړيږي زمونږ د لارې خنډ خو نه وے

چې اشاره ورسته ذره اوکړمه

نو د بنګلې نه په يو دو را اوځي

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي

کوم چې هر چا سره مينه کوے

خو شې له ځان کور ته را اورسوه

په هيڅ فريب دلاسه کېږم نه نه

کټ چې پرده شو خو د نيمې شپې شو

سترګې مې نه ورځي که ډېر ستړے يم

زړهٔ کښې ئې اور د مينې بل ځنګله شي

د حيا په کور کښې چې شپې تېرېږي زما

لوړه ژوندي · انغري مړهٔ پراته دي

ځمه سلام د هواګانو په رنګ

يم د سپېرېيانو د ورولو په مثال

ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نه شي

شو ناره مې رو رو د بچې شنه کېږي

اوزهٔ په دې سوچ کښې راګېرېمه چې

دوه تورې يو ټيکي کښې ځاے ځنګه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داري وهمه سرچينه يم دَ ژوند
تابه ليدلي وو رنګونه زما
خو که دي ستړګي پټي کړي نه وي

○

زهٔ خو دنيا ته فرشته ښکارمه
ږيره له دغې ويري نهٔ خرايمه
چي اصل څخه مي راپه ډاګه نهٔ شي

○

څه بې حسي ده په ماحول کښې دينار
پراتهٔ دي قتل تورياني دَ وطن
زهٔ هغې مون باندي ښکم سره څم

اوس به په دي کښي تا ته څهٔ وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيريني
مني زما او خوښه خپله کوي

○

دَ برسنلاري ګل يې شيريني زما
که په جبو کښي هم ميشته يې مدام
تور به دي پوري په لمنه نهٔ شي

○

چي دي بهس کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولي شيريني زما
خولي ته تو کلي لاړي نهٔ راځي بيا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائې ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګۍ ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
ځ به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختۍ بې ځایه په وړو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مهٔ وایه دا چې فرښته یمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نهٔ وایمه
خو لږ ه منړه تړې ضرور خلاصوم

دَ مینې لار کښې چې تیندک شمه زهٔ
شېرینه اووائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې ې

Scanned by CamScanner

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائې چې نن هغه سېلاب یوړله

شیرینه وائې له تازار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نهٔ دي

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نهٔ دے
وائې که اور ته مو هم واچوې نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څهٔ غوښتلي وو او دا څهٔ اوشو
نن مې له هر څهٔ نه باور پورته شو
چې مې د مږې کېږې چیچل اولیدل

دلته انصاف د چیندخانو تول دے
پړېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباسلې که پوزه کږې

اووائې خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تورلې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

○

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دې ما په ښځې ویلي نه وو
خو واره چې خولې مېږ و اوخوړې

○

څوانه څوانۍ او د سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وو موږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زموږ کار نه لري
حد کښې دې اوسي ګنې ښه به نه وي
موږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

○

تېښته د ژوند له تقاضو نه کوم
هر څه په سر سترګو منم شیرینې
خو ګوته اویو کښې د وبېدل ښه نه وي

○

خدائې شته دښمن مې خوشحالېږي په څه
دا خو مې لویه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دی خو صحرا کېږي دَ ژوند
ستا ځوانۍ مرګ مسکې مسکې ګواښونه
دَ محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګنې نو زهٔ خو دَ قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

ژاړې له سره لوپټه دړې کړې
داځې بهر له کوره شپې مهٔ کوه
ګنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نهٔ ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته وېُل
پوهه په بخت ده په عمرونو نهٔ ده
تابه دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې دَ کیږدۍ تېښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې مې ځان له دَ بریتو څوکې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پېښتني نه اوځي
مرګ دې روا دے خوشحال خېل کالهٔ ته
دَ نمر خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تو ل شپه بیا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو شېرینې زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږده خنګه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو تهٔ
دَ خېل مېړهٔ خبره هم نه منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړي له ځانه وائي
راله په لاس باندې ګمرې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زړهٔ اوزګاره شمه
بیا به خاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېر شوې اخر د لوېټې پسکې کېنې

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که یو جرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلې نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه ډېره د پښتو بانه
پلار ئې په سونې بانلې جرګه کړې وه
نور ئې د شپې تیاره کښې کور پرېښے دے

غله راختلې دي په کور، غلې شه
سوځ ته مې پرېږده که څه لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

راوړې چې ماله پلوشې د سحر
څوک ئې پلو قدرې هم اونه وېني
کور ته د شپې تیاره کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

طوفان یې یو نسې جولۍ ته دَ چا
وائي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته خو
چې دَ وادهٔ ارمان مې اورژیدهٔ

مور یې نن پلار ته په حیرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پوهېږې کوم نکریزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اونګې

دَ پښتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پوره هم کتلے نشي
آ چې سر تورهٔ را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېټه لوېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړهٔ ساړهٔ اُهـونه ځـله کوې
ستا د خولې تاؤ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د واورې بتان

زهٔ څهٔ تپوس کوم او تهٔ څهٔ وائې
يوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوښ باندې سورلي کړېده

خوښه دې ځپله ده خو ياد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر سپونۍ
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولي

د ښار ما حول درنه څادر لرې کړه
ياد کړه جماز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په يو دو دننه

وائې بې ځايه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګڼې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ يې له ځان سره حيران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د عمر
پېغلې انګنې کښې په خړپوسو شولې

Scanned by CamScanner

یم د تعبیر د بلا کانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړ ځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک گفت قدرې کوے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندې شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي که نه

ملمه دا چې ستا د زور ښه بمله
خو چې زما گریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شو کومه له تا

سترگې په ما باندې بېخي توري دي
کورته په ډېره موده پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زبېښلے یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کورکښې مېوه اونیسي
په ما د کانو بارانونه کېږي

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېږمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واڼې خوشبو ستا دَ بدن رازونه

○

خولې راته وازې حادثې اونیسې
له کوره ورک شوې چې له کوره اوځو
موږ دَ ژوندون په کوم پړاؤ پراته یُو

○

ما ورته وویل چې کله مې پرېږده خو
مینې کېده نه خکه تېر ماښام يې
دَ ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې دَ یکنګ په خوند پوے شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدي ما
شپږینه ماته مېلوکان ګڼوي

○

دا نهٔ چې پوے نهٔ یم په سود او په زیان
خو چې خبره دَ ښېتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږدمه

○

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا دَ کمڅو ولوونه مه پرانیزه
چرته تیارهٔ لارکښې تیندک نهٔ شمه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
څانونه غلي کړي چې ما اووینې
څه رازداري خوشته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته کور مه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
واني څه او وایه چې څوک یمه زه

بنه روغ رمټ یم چې بیا یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوېد کړے دے

دا حقیقت د چا ده پټ خو نه دے
د رنګ سپېړلو پیسو پرندېږو څکه
مونږ په صحرا کښې او په خوړ کړے دے

مونږ به سپوږمۍ ته وو پټوا ختاي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل که او درېږي، دیوال پریوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سیوا له دې نه څه وایمه
بنګړي دې مات شه د پېنزېبو سره

ددې ستم به څه تعبیر کوي څوک
ښه چې مې غرق کړې نو شېرینه وایې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند ګړې شوې
د میاندو تینو کښې شوده او چشولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ ټولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لیونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کښېږدي په سر د یتیم

دومره خو حق شته په دې ښکلو زما
چې یې په زړه پورې ښه کلک اونیسم
د ښائستونو، د جمال شاعر یم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې د لور له سره شال راښکلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان د زړونو اورژو
څوک د اختر په ورځ روژه نه نیسي

ساه راله ړوبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم
د ګل سینه کښې هم د کاڼي زړه دے

د خدائے نه اوېږه، غلے شه بس
سکنې مابښام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوړي ماړه شو
خو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

څمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
او بو ته لاندې

قد مې لوړېږي
او جينکۍ د کلي
ما ته بښخېږي

غم مې لږ سپک شو
ما ائينې ته کتل
ځان راته ورک شو

مخ مې بد رنګ شي
چې پېرې هوا اوکي
ائينه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شپېږي مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

لوټې شو اخلاص کښې
او وایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څو که د پلار وي نو هم
ژړنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم ربښتیا دي

پېغلې چې پاسې
د وېرو خولو نه ورته
لاړې راځاشې

Scanned by CamScanner

دا منظرې ښکلې
په هر قدم خوځې
د عاشق څېرې

اور کښې انغښتي
ستا تصویرونه ګورم
خوب رانه تښتي

ګور ته دې زړه ځي
ژړونده د سوال په اوبو
چې ته کښې ګرځي

په ټال چې ځانګي
ځنې زړه ستړې ښکاري
اور ته وردانګي

مخ چې دې ښکل کړم
خدای شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

نیت دې خراب دے
ګنې نو هسې وګړے
ګل د ګلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښځې سپک شي

څنګونه کېږي
په تویودو دَ وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څکي
چې دا ښاریان همېشه
پیی دَ بوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

باران وریږي
په زړونو اور بلوي
ویښې ختکیږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

دا څهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یې څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس په ولاړې

هسې به ونړشي
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځي
کومې به شنړشي

شمارې بس ستورې
د شپې دا پاسوې ما
کار دا له ګورې

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
د ګلو لښتې

سندرې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

Scanned by CamScanner

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

اووانۍ پوے شوې
تهُ چې مسُين شوې په ما
لاړلې توے شوې

تيکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړهُ تنګ شي
چې نيمه شپه حجره کښې
دَ بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نهُ راځې خولې ته بېرته
توکلې لاړې

دا څهُ قيامت دے
څواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې دستور شو
پانه چې ستا زیړه شوه .
نو ځ دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

واڼې کوکو یم
راته پښېـږي تپې
زهٔ هایکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري ګلابهٔ مخونه
په آیینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

Scanned by CamScanner

ستا چې ښکالو شي
د زړه درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپورے
وائي هر څه منم خو
راته به ګوري

ژوند څومره تريخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړه مې ويخ دے

راته جختېږي
وائي غني ډېره ده
واوري ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو ګل اندامه

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتي
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آئينې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
را کښې مستې راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه ځ دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هيڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

د ګلي خلق څه رانده خو نه دي
خدائې شته مري ته به دې لاس پرېوځي
چې د هتيانو غلا په تيټه کوي

اووائي ټول د اکيجن کسي دي
ايټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېوني نه دي چې تا يادوي

زړه غوځوي د اوازونو فرېب
چې مينانو ته نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کېني ئې مارغان بندي کړل

څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
خپټې مو اوخوړې جذبې د وفا
يو بل ته اوس د مينې خط نه ليکو

د خپل بنايست له زوره نه دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې ګېډه کړې چې منتر پخوي

شېرينې تا سره له دغې وېرې
واده ته غاړه اېښودلې نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتابونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وویل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور واده وې

چې مزدورې په کومه ورځ اونه کړې
بیا مې ټوله شپه د لوږې ژاړې
د مزدورانو ورځ دې نه نمانځې څوک

داسې پېغلې هم لیدلې دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د چم
او خپلو ښکلو له جامه نه کوي

چې مې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته او خېژي په سره غرمه کښې
زر د کوڅې وسېل را والوځوي

ناسا پې کړېږکه کړي نیازبینه واي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولهٔ
خو چرګکې په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

د زړه درزا مې په اختيار كښې نه ده
ښار كښې جوړ اوشوله د بم چاودنه
د كور تمبه دې په يو درز لرې شوه

يو سمه چرته د ارمان جنازه
تا چې د كور ورونه بند كړل په ما
ماله به څوک په زړه كښې ځاے راكوي

يوه جګړه كښې زمونږ د كلي
خلقو رابښكل د اديرې حدونه
ټول بيا د يو د بل په حد كښې مړه شو

بې ځايه ما سره اېرې مه وهه
ړمه بس ړمه وي كه هر څه وائي
نه د چا لور وي او نه خور وي د چا

د پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک يې اونه كړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په كور زړه كړي

د ستومانۍ زېږګې يې خولې نه وتل
چې ستړے مه شے ورته ما ووېل
د لېونۍ شونړې يو رپ اونيوې

پېغله چې ما نه انټرویو اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په ګرانه وايي
ستا سوځه خيال دے د وادهٔ پاره کښې

په چاپېرچل کښې خرابه دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
وېرم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا د پاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خټې به څوک په درسال کښې کوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نځورې کړم ازمېښتونو د ژوند
شېرينې ستا خانه بدوش يادونه
اوس د زړهٔ دشته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګاډي ګکيا دي اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرم د چا، سزا د چا لوېږه ده
یو د پولیس له ستر ګوڅان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غږ نه کوو
ګنې خوبونه به مو هم کړو حرام
مونږ د چا میراث خواره خو نه یو

زړه یې غلبېل، زلفې یې تار په تار وي
وېل یې زه ډېره بې خونده یم
ګنې نو ته هم هېرېدې شې له چا

شیریني اوباسه زکوٰة د حُسن
دا افتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نه کوي

سر به بې ځایه در له څه خوږوم
د پښتنو له هوښیارۍ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جګړې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه یې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني میوه اونیسي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس راله مهٔ راوړه ناداني جيني
بلا کړمې دهٔ په وجود کښې زما
پام چې پسترې چرته لمبه اونکړې

ډېر تورزنان به داسې هم اووينئ
چې ئې سرکند شي دَ ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړې

شېرينه اووائي په ډېره مينه
چرته خو لار غلطوه لا نيسه
ويرېږم لار چرته غلطه نهٔ کړم

چې خهٔ بلا ئې ته بې حسه جينې
زما د زړهٔ دَ قيامتونو دوزاء
خدائيګو دَ کاڼي بت کښې ساه راولي

يې دَ سرو سپينو خزانه شيريني
درته خراب دَ چا نيتونه نهٔ شي
کڅۍ را اوسپړه، ماران پرانيزه

دا نظر ونه به تېندک خوري ضرور
ستاسو دَ ښار کږو وږو لارو کښې
وه کلالۍ سم کړ خپلې ښي خوک

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداري څنهٔ کوو
درانهٔ پنډونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته ځو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چي پېغلې ځي په خپله لاره
چېره يې مه کښې ستومانه به شي
توري بچي دي که راپاري شولې

وايم چي ټولې ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مي اونهٔ رژي
کورته چي راشمه نو لا ستړے شم

شېرينه اووايې قربان شم له تا
غزل غزل مي راخورېږي په زړهٔ
ستا هايکو رانه ټپې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تا ته ښهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېرمنې
سرکښي پرېږده دَ شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چي قدم بږدم دَ کابل جينکۍ
راته په لارو کښي شيندي ګلونه

Scanned by CamScanner

زړۀ يې له سترګو لګېدو اووېستم
ماله قسم راکړي چې غږ مۀ کوه
او خپله ټول کلے خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړې نۀ دي
غريب سړے يم خو ګل څانګې زما
دَ چا عېشونو ته پسخېږمه نه

ګن تصويرونه شي خوارۀ په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ کلي کښې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حس انتيا خبره ولې نۀ ده
غوټۍ چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته ډېر خدا ښکلو پيکه ښکاره شي

زنه مې اونيسي، سنګو کښې واڼې
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مۀ اوځه

سيند ته ګلونه ورګډار کړي واڼې
څۀ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږ مېنې کتابي مېنې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یاران شپې رابیکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښائیست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نه پېژندۀ ښکارې هسې
لکه په ګڼو کښې چې اوبۀ وي روان

زما د خاورو کور جوګه نۀ وُ ستا
شپې یې ما په اسمانو نو غوښتې
څۀ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
بیغلې دې تا سره سیالې نۀ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وبُل ئې
کور کښې چې صبر نۀ وي بې بې ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلي لۀ ما

Scanned by CamScanner

هر څوک چې څه اوکړي، ربي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دې

تاوده ، ساړه که دي د ژوند اوبيدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ويرې نه پرانيزم
زما د زړه په رنګې تق اونه چوي
ته چې شېرينې پوکنې پرسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرۍ ته وانه چوي
د کور انګن کښې څوک دېوال نه وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زه د ټول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

واورې زما که ې منې او که نه
که لږ مو هم سست کړو په ښځو پړې
بيا به ترې ګډې او بډې جوړې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور دَ مینې بل کړې ګټنې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدایګو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې دَ ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښُل ئې راغله یوویشتمه صدۍ
څُې چې دَ کود درشلې اوغورځوُ

شپېږنې زړهٔ دے نرم شوے نهٔ دے
نمائشې اوښکې عبث تویوې
کاڼې اوبو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شوندړه شي دَ قام دَ وړو
لکه دَ چرګو دَ بچو بُغرې شي
اوښخلې خپلو کښې ډېران بیلوي

لږ انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وې
نو په هاګو باندې بېخې نهٔ کښېنې

Scanned by CamScanner

دَ قام تور سري دي سر توري نهٔ شي
تازه تازه غومبق غومبق پېغاي اوس
گرځي خېرات پسې ، واكي غورځوي

○

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ كلي
دَ كوم چارې مزدوري هم اونيسي

○

مات شي بچني دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادگۍ رنگونه
خدایه شته چې توول دي په اوبو وړي دي

لا به شامله صدي هم تېره شوه
خو لا زموني وطن كښې هاغه رنگې
خلق دَ غار نه راوتلي نهٔ دي

○

وېل مې رافلله پوويشتمه صدي
دې كښې كوځه كښې يو ملنگ چغه كړې
سحر را اونهٔ ختهٔ ، شپه تېره شوه

○

تا به وېل چې مړه ژوندۍ ستا يه
خو داسې كوې مجبورۍ دې وي نن
فرېم نه چې تا زما تصوير درې كړو

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په خټکل به مې اوده پرتاه وې

دېره کم عقله يې زما ليونۍ
اوس دَ چا خولې خوږ څوک کنځې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

موږ په جاموکښې نه ځائيږو په دې
چې دا ده راغله يو ويشتمه صدي
کور که سو وران شو، نو پروا دَ څه ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چټی راکوې
ستا په ګناه دَ کښې خو اوسپږمه نه

ورتاه مې اووې حيثيت څه دے ستا
وېل يې غواړم چې بربنډه نه شي څوک
پرتو غابنسو نه جوړوم لاليه

پېغلو کې ناوې خپل خاوندته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

زړهٔ مې تږی اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپېږنۍ شپې به شي دمه پکښې خوره
رب به زموږ دا نېستی غوټۍ کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بهیږي د شپې ځواني ده
سپوږمۍ به دې کښې هم ستړونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ د بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اوددېږي د نکهت قافلې
ګله د ګل ورمه ورمه خورېږم
خوبونه وینم تعبیر ونه ویشم

تړوله د زړ او زور خیره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک د جرګو هڅو پروا نهٔ کوي

د نوي نسل څومره لوړ زړونه دي
د پلار نیکهٔ هڅو ونه هم ورکوي
په ادیرو باندې پلازې اودروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوې

لږه سر تېره ده یه خو یه نه ده
که دغه یو عیب تر ښه هم اووتو
نوره قسم دے ووره ښه جینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې چې
زه هم د هائي بلډ پرېشر مریض یم
زموږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نمر پیتاوي ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زموږ د کور اووهي
اووائي ، خان ویل چې ښکارله به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د رنګینو لباس
په ما د اوسپنو نیغې اوچیږي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه ویره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونه وهي

Scanned by CamScanner

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

○

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

○

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه يې هم نیولې نه ده.

دې کښې څوک لاره د منزل اوسوي
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
د اورګو قافله لوټې کړله چپا

○

موږن ځکه سر باندې خېږې ګرځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
پړق د بجلۍ شي د باران شپه شي

○

یاران شپې شپې ورېږي مګر
اوروڼه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

داسې کړه څانګې څانګې کېږې ګلې
دا تندغر زړه مې اور اونه کړي
شابه شپې شپې را اووریږه

د خدائے کارونو کښې څوک څه اووائي
ما چې ئې طمعې د خوږو کولې
د کرېلې نه هم ترخه اوختله

یمه په هر ښکلي مئین شیرینې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه د نمر سپینه رڼا جوړه شي

بیا چرته پېغلې ستومانې اوباسي
ګنې نو داسې چرته شوي نه وو
د کوثر غنچې او د چینار اونو کښې

وائي جولۍ به مې تر څو خالي وي
ګلونه نه کېږي انګن کښې زما
ما چرته شاړ کوڅې ته اوغورځوه

زما ژړا ئې د زړه تاو کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې څاري د بارانونو لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

اوسپاري خلق سرو لبو ته د ژوند
راشي بيا يو ساعت له نڼه اودرېږي
منګلي، زمونږ د وطن سپرلي دي

○

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي لېونۍ نه شمه
يو د سپېرين ګولۍ خو راکړه کنه

○

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته چټکه راکړله

ښه سمه دمه وي کاروانه کوي
خو د شهلا زړه کښې څه غلا ده ضرور
ساک تري سيلۍ يوسي چې ما اووينې

○

د زړه درزا راله په ځان اودروي
ټک ټک چې اورم د ګړيال، شېرينې
وايم که ما بانديې څوک وزي کوي

○

ګڼي اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرۍ غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګرو کان اوتړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شي
پرې چې ماشوم له د فیدر ورکوي

راله حلوا د ناشتې پخه کړي
بیا راشي غوږ کښې راته پټ اووائي
د سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

سم له مابنامه چراغونه وژني
په تاکښې څه ناځه تیاره خوشته دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چا وس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېونی خو کله
کلونه کېږي د اخُس اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوړمه چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

او ښکې مې سترګو نه روانې نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې تېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوېج کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړهٔ زخمونه چا ته ښايمه نه
ښکنځې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زهٔ د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه ښکنځې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړهٔ زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څهٔ يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

زما تصویر ته ئې ژړل وهل ئې
پېښې د مرغۍ مې درله هم راوړي وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

څه زوروور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلے نۀ شي

مړ نۀ شم ځائے راکړه د زړۀ په کوټکښې
تاودۀ، ساړۀ که د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونیا شي ګلې

شمشېرېنه ګونځې په تندي راولي
وائي ربښتیا ربښتیا خبره کوه
ستا د جامو استري په څۀ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نۀ کوي
او وائي ټول خوندونه یو رنګي دي

ستا د ښائست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بېوړۍ په تال کښې مۀ ځانګوه

خپلو همځولو ته شېرينه والي
سر ته يې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه دَ پشکال لېوني

پوزه دې پرې نهٔ کړې دَ قام لېونې
درنه په لاره تېرېدلې نهٔ شم
تهٔ دَ وادهٔ نه پس هم سمه نهٔ شوې

پېغلو وېڅل مونږ ته گناه نشته دے
چې دَ خپل کور ورونه بند شي په چا
نو ځا ځا چا سره لار اخلي

يې دَ نازونو لوباى شيريني
ځان چياله ورنهٔ کړې په لاس [illegible]
کښې ډنلونه به دې تهول والوځي

وائي گيلې دې په سر سترگو منم
مانه بلاد ډېرې غلطې شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له ځي

مياندې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تورسرې او تختوې
بيا يې دَ خوېندو څوک تپوس نهٔ کوي

ددې خبرې ښه جواز څوک به وي
خدایه شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښته اسوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا څوک بښې بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکېنې خوښېږي سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نه ښي خپس
نبغې را پاسي خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوي
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدایه شته د کور اوني څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرینې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکانې نه وي
څو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ دې له څخه تېرېدلے نهٔ شم
هرڅهٔ ته ستا له پاره غاړه بږدمه
بس کنه لار راباندې مهٔ جوړوه

په مړو حساب دي تماشګیر دَ حُسن
ستا دَ نظر تاوُ یُ چې اووهې نو
دَ کیکدانو اوني چپېړه اونیسې

ستا نزمېدو راکښې سختې راوستله
چې را روانې دې شوې اوښکې په مخ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼے شوې

په څهٔ ناترسې اوړېدلے یمه
وائي که بل چاته دې اوکاتهٔ نو
ستا کېږدې کښې به اوبهٔ اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خویاد اولره
چې جوارګرو سره مینه کوے
نو خپل عزت به هم په داوُ لګوې

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
تهٔ دَ هَوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولے دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره د ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه د مار خپله ده شیریني زما
لږه په خیال ګرځه سر توره نه شي

○

اووائي کرانه! ښېښتنه پېغله یم
یو د ناموس سودا مې مه کوه نو
هرڅه به ستا له سره زار کړمه زه

○

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره وا روي شپېلي کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبر وم

اووائي ژوند دي شوګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې او به خور له ځې نو
خدائګو زما له زړه نه اور پورته شي

○

ستړګې به خاورې د پېغلو کو ورشي
د شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
ځانګو نه پرې وهي بانګونه وائي

○

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په مس اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې په دې خبره ما خفه نیسي
پېغلې د ښار داسې پیکه پیکه دي
لکه چې خوند ترې پناه اوبو اوړے وي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې پېغلې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
پېغلې تور سرې چې سر تورې نه شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شرمېږي اوښکې خوارې به د میانې
یارانو کله دې چې ترته او وېرېږي
نو هسې کانې مو د چم یخې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته او وېل
ګرانه! که مالۀ دې پتلون راوړې نو
په دوه میله ټوپک به څان او ولم

درنه واده بڼې لشه اووېسته
جوړې خاوند دې زوړ او خته
تا خو د بوټي نه بلا غوښتله

Scanned by CamScanner

یوه سپېڅلې تجربه مې اوښوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم

خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملا مهٔ تړه

مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي

میاندې په سپین سر ګډاګانې کوي

وائې له لور او خور تپوس کوي څوک
کوئ چې هر څهٔ کوئ، ستاسو خوښه

زهٔ دَ پردي ډېران ځځله یمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروګې چاته وهلې نهٔ شم

ورکړې ما نهٔ دې ډېران له لتې

زور مې په ځانٔ دے خو غور ځنګ نهٔ کوم
ګڼې په ما باندې دَ ښار مېړمنو

نن دَ ګلانو غوټې هم اوخوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

خدایه شته هیڅ پاته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
څرته مې لاس چاته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخره سرې شومه زه
شرینۍ تا سره مې ښه کړي وو

خدایګو په خوند پسې د ژوند پانده شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شرینۍ دومره نااوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه خېژي
آ چې بدخویه یادېده کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خودوب دې کړمه
زه به چکس کښې خامخا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سيند ونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولې نهٔ شم
او دَ مېږې غوښه بلا گرمه وي

سر توره مهٔ شې خودَ ناز مېږمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هړو ځواني رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به رښې مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پښتو کښې کړوندې مهٔ کوه

يو څاڅکے وينه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اوريدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندې غوږ کښې راته اووائي پته
تاته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

اووائې تړولي دَ قسمت لوبې دي
خلق لګيا دي سنړګکان لوټې او
زمونږه ننګې مينې پېره نهٔ کوي

وائې تر څو پورې په زغم تږېږم
زهٔ درته کور کښې لمغړې کومه
څې په کوڅو کښې لوړغړې کوې تهٔ

کم عقلې هسې پرېشانه يُې تهٔ
دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې يړو باندې درنېږي کله

منم چې کمزې محرومۍ مو دي خو
کلې زمونږه هيروشيما نهٔ دے
چې دَ سپرلو پکښې ورېږي شنډې شي

مينه اوباسې له زړګو نه ويرې
اوس که اوبنان ساقې شيرينې زما
نو دروازې دې دَ کور تړلې نهٔ شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکلې مې يو ساعت له نهٔ اودرېږي
آسوېلې مې هميشه يادوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تت چې دې نهٔ شي د ښايست رنګونه
ځان زهٔ د مرګ ښخوته نيسمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساتمه

اوواڼې ټول د اکسيجن کمے دے
هيڅکو ته هسې خوشحاليږې ځله
څوک ليونې نهٔ دې چې تا يادوي

دومره بېلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره ستړه کښې هم هيڅ نهٔ شمه
د کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سينه لويه کړه
څومره ځلې ورته اوغورځېږې
خو پليټېږې نه رواني اوبهٔ

د ژوند له هر ازمښت نه تېښته کوي
راته معلومه د رقيب توره ده
ما د جبو له ماره مهٔ ويروه

ستا په فرېب کښې څنګه راشمه زهٔ
زما د ژوند غرمو کښې سرسپين شواو
ته لا د توې پشکال ګيدړ ئې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو تخوندونه وهي

خپله ګناه چې یې منلې ده نو
پړ پړ ده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مصر بانه دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه کنده کنسلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوي

زما د زړه دروازې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په ختمه اوړ لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې ښکلی غوندې شو
جوړ په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

وېل یې رب دې پکښې خیر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

Scanned by CamScanner

وائې له هر چا په ماګران دې ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاص شمه

چې مې په زړه باندې تياره راځي نو
سر کړې سر تور لوپټه اوغورځوې
وائې را اورسېږي پيره بابا

راباندې خوا دَ خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته دَ ډېرو پکښې غوا ننګ شي

کو مه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا دَ وطن په خاوره څه شوي دي
چې دَ چينار اونې له مونږه اوځي

رب دې کاڼه کړي دَ شيطان غوږونه
ښه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو ليچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سيي ته پرېږده ګنې
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

شپېلۍ ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغېږي
څو چې ګزک نه شي پرسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوی د خاوند دی ځکه
وائي که مال يې نه لری جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ور واچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر کوټلي نه دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدایه ښته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دے چې
زما دښمن به په ما ډز نه کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

مياندې دې لارې د بچو ښاري خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودرېږي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

زه تقاضې د محبت پسې ژړنم
شیرینې خنک کېږي مې ویرېږي خله
پاخه رنګونه په اوبو کېږي نه څي

اوواني دومره نادیده که نه یم
خو اوږې ستړې زمانه چې وینم
د سرو چاره په لړمانه منږمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازادکړے نه دے
د کلي خلق مې په خه قتلوي

زه دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړه نه سوزي؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اورتېلم
داسې لالګل شومه شیرینې زما
لکه چې بانګ نه څوک یانګې اوشړي

ته به له لوږې نه مړ شوے نه وے
ښکارې! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کېږي بچي ژاړي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد خامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه تړې وړستلے شم په دوو ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ړند ته اوس کاڼي اولي

نور د فریب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ خپهٔ د دوو مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړلے نهٔ شي

د بې حسۍ هر و څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړهٔ کښې مې هيڅ غلا ‌نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چاته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مينه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چانه نهٔ غواړمه
که وس مې او رسيد شپړيني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخليق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نيسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړې

اووايه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستا سو چړګان هم په خوله بند نهٔ لګي
او موږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هيڅ او نهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دېرې بې خونده چینګې دي دَ بنار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ پاته روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لاروکښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېږدي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم او بو زاوړلي نهٔ یو

ربا خو نهٔ وژني فکرونه دَ چا
خدایږګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ .بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو لمبوني په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خونده وسيلې لټوي

زړه مې يو درز اوکړي پرېشانه شمه
خاورې به ياد کړي د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وړې مې خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېشي وړې مې د ګلو

محبتونه فاصلې نه منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړي نه دي

شپېرينه وائي که سيلۍ راغله نو
خدائے شته چې پرهغې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وهنو اوخوړه

په يو نظر چې به ئې زړه دمه شوم
اوس راله تروله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه ځي

Scanned by CamScanner

پرېږده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوي د سر په سپوږي اور لګوي
څوک چې خشاک له د کور اونې وهي

د بدنصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شپېلۍ
د طوفانونو علامې ښکاره شي

هیڅ پلنبې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته ورسېدم
راله ارمان راغی د خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې. د رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
د سپې خرمن په ځان راواچوي زر

وینه مو جام نه شي واورینه شپه ده
منم شیرینې ډېره ګرانه ده خو
کټوۍ پخه کړه د زیتون تېلو کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که او سوزي پېتۍ نه ښهٔ وي

داسې ناراسته کړو د ژوند عېشونو
اوس چې بجلي لاړه شي سخت اوړي کېږي
ځان ته بېوزي هم وهلے نهٔ شو

د چا ناموس پکښې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشتهٔ وے
هلته د کانو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې د مینې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ د لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هېڅ ترېنه سازېږي نه خو
د چا د بس سپورې هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدّس مې له ګناه ویروي
راته چې بخته شي ګلرنګې، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې هيڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېرچاپېر دي د صحرا ريګونه
انسان په ورانې جزيرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اوليده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ويرې
د ازغکي اوبهٔ په ما اوڅکلې

غلے که ناست يم خو خوټکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانړے کولے نهٔ شي
غږونه لاوا شيندي چې غږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ بږدمه خو
ښهٔ ته به ښهٔ بد ته به بد وايمه
چهره ، جيمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د ښځې بد دې مه وايه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نهٔ ختله

ورته چې وايم ښائسته جينۍ ده
شېرينه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس شاړې دَ سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل دَ خپل احساس لاهو کړې
ستا دَ ښایست دَ موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نهٔ وې
چې مې په ټول وجود دَ ناز مېرمنه
لکه دَ ژمي دَ غرمې خوره شې

اومنه بد هسې دَ شپې مهٔ وایه
نمر لا ورمبې څرکې وهلې نهٔ وې
چې لار کښې لوټ شي دَ ورمو قافلې

ورمه ورمه شي په هوا کښې ورکه
او پانړې پانړې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څهٔ شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
دَ ډاکټرانو دوائي نهٔ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته دَ ژوند څهٔ اووایم
چې زهٔ دَ خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبهٔ اوچې شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې څله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلې کښې
دَ ښار په ښنک باندې ډاکه پرېوته

o

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
مځ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

o

وائې شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

ښېرېنه وائې له نظره به شې
هله قدم نږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې درته لوګې کړمه زهٔ

o

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نيمه شپه کمسې پرانيزې
پېريان راپاسي په ما کټ واړوي

o

چې هلو ځلو ئې هيڅ خوند اونکړو
کونړې وښلې هرڅهٔ په شرق اوکله
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

شپېړینې ستا کیاږ په سر سترګو خو
که دې زما دا باده ورځ اولیده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خاطرا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې ډولۍ د پلار له کوره اوځي
پوهٔ شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې به وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي څوک
اووائي دا ځل راته غبن مهٔ کوه
بیا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

پښه توبه که ئې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پړے که اوسوزي خو وَل وي پکښې

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهانسۍ تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کانه جوړه په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
تکیا ده توت ته بیکیانه وائې

ستا سر تېښۍ خو یادېدې کلې کښې
تن دې د چا سترګې لیدلې دې چې
د پوکښۍ نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژنې
نو تا به کریکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارۀ وي د ذلت سره ځې
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده د بل په نمرې ښخوند مۀ وهه

توره راواخله سر مې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نۀ شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته چې ساه دالله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

o

د خپل ماشوم خیال به ئې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لګیا بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګي ګرځوي

o

بې شکه ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

o

زه مجاهد یم د اسلام اومنئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

o

سائنس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راشي نو
په پتهو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي دے دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نېکو ته اوس پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي اوویل
هره خبره باندې سوچ وي بکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې نور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په گوره باندې مړې دښمنان
خله یې زهرو باندې اووژنه

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وېنا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه بنهٔ گڼمه

دَ سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امرېکې خوند یې په خوله کښې وي لا
یو زوراور یې بې نېتې کسه کړي

اش پرېوځي په ماحول دَ گناه
دَ ښار له خلقو جوړ غیرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجرې کښې اوسي

موشگافۍ دې یې په شرق اولگي
چې شریعت سره په لاره نهٔ ځي
بېخي زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

څنگه وي نوره دَ ایمان کمزوري
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړه خو
ګڼ مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

○

ګڼ ښاښتونه مې په سترګو کیني وي
خو بې وسه ئې رانځوړ داسې کړي
لکه دَ ناوې ځ په اور اوسوزي

○

بې حُایه ضد دې داسې رنځ مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترېښه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده ئې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

○

زهٔ پښپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته ځهرې بدلوي

○

وښل ئې داسې ځهٔ خبره نهٔ وه
خو هېڅ بې هېڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مهي پسې شوملي ځکلې دې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټیږي نمر په ګوتو
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو ستر ګو هیڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونی
تاودهٔ ستونه راته خُله کوي

که مې په کور کښې هیڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله ځېل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما ښځې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سېږو جولې ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې بل پرېښېږدوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا پښتانه اوګټي
ټوله شپه دې ګرځوي حجره کښې

○

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتۍ له لوښي هم نهٔ موي

○

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کانو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائي د لوږې نه دې مړه شمه خو
راشه په ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

○

د نرخه مهٔ اوځه د ګلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي مئم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

○

پیې چې د تي ماشوم له نهٔ ورکوي
ته ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اووینی
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بڅو ورله زیړې راولي

چې ئې په تې . وې اشتهار اوکتهٔ
وسُل ئې دا په نیڅو ډېر ظلم دے
دوو ته سپوا بڅې راوړلے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لتون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالېږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سپر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سپل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښې ئې لس اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکه خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه خټلې دے پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مېنځه ده او
ته دَ بېګم نه مشوره اخلي

ربښتیا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله څنړې شیریني

Scanned by CamScanner

وې مبارک ورته د ژوند واده شه
څو ستا د سپين سر نه قربان شم ابي
ناڅي له میاندو نه چي شو کوي

هر څه چي وو څو تا به چوړي نه کوه
راته په شا چا تپوسے کړ جوړ
داسي چي څولي پوري دي بچه اوتره

دربسره دا خبره منه مسئله
که زړه دې تور دے له دنیا ناهله
نو بیا د ګور سفېدي څلله کوي

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چي سپوا شي تاته به نهٔ پته ده
ګل افي شهلا، آتش فشان شي غرونه

نن چي مي شونډې ورته اوچيچلي
وښل يې خپل علاج په وخت دي پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چينجي شوي دے

څوک ترينه سمه ورځ بېدلے نهٔ شي
رانجه يې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکاري چي بيا چاته اوبهٔ خروي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دَ ورش دا لوے احسان به څوک هېروي
لا جینکۍ دَ ښځو کالو نهٔ وي
دَ پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځاے په زړهٔ کښې
په صفايۍ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل ځ دَ اېښې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خودکښې اصه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ ته ورپه خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ مینې رانښکلو تا
دَ سینه چیچو راله پناه راکړله

تهٔ خپله لور خور قربېزنه ګڼه
خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردې باته ښهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
دَ بارانونو انتظار مهٔ کوه
چرته وریځې غرغنړه اونکړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مه وينځه خړه پرېږده
يتيم که وږی هم خدای خوشحاله کړی و
خو د زړه عادت تږی او نه وتو

چا ته د سپي سرې نظر نه کوې
هسې بې ځايه پرې ځان مه سپکوه
کاڼې هغه درونه وې چې پروت وې په ځاے

د حقيقت زهر کوټلي دي ما
زه خو د خوب دنيا کښې نه اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوې

وينې يې اوڅڅکلې زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه ګرځوې
رب دې د خولې لاړې دارو کړي زما

زه بدګمانه ستا په مينه نه يم
خو څنګه زده کړم د راکونو ژبه
مزدور غريب د لوږې غوږ نه وينې

شيرينې دا يو اعتراف يه کوې
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوښي اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریاب نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

رحمٰن ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) رانه غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوشند نهٔ کوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library